

Kontrollkäik Mõisamaa Hooldekodusse (AS Hoolekandeteenused)

(1) Õiguskantsleri nõunik viis 24.11.2011. a läbi etteteatamata kontrollkäigu Mõisamaa Hooldekodusse (edaspidi *hooldekodu*).

Hooldekodu on AS Hoolekandeteenused (edaspidi AS) haldusalas. AS ainuaktsionäriks on Sotsiaalministeerium. AS põhikiri on kinnitatud üldkoosoleku 28.06.2011. a otsusega.

Hooldekodu külastamise ajal osutas hooldekodu toetatud elamise teenust seitsmele isikule, toetatud töötamise teenust seitsmele isikule (isikud kattuvad toetatud elamise teenust saavate isikutega), igapäevaelu toetamise teenust ühele isikule (kes saab ühtlasi toetatud elamise teenust ja toetatud töötamise teenust) ning ööpäevaringset erihooldusteenust 63 isikule. Seega osutas hooldekodu kontrollimise hetkel erihoolekandeteenust kokku 70 isikule. Neist 30 olid naised ja 40 mehed. Hooldekodu klientide keskmine vanus oli 49 aastat.

Hooldekodu koosneb mitmetest eraldi seisvatest hoonetest. Peahoones asub juhataja kabinet, peategevusjuhendaja kabinet, meditsiinkabinet, eraldusruum, köök, söögiroom, ühiskasutatav puhkeruum ja klientide magamistoad. Kõik liikumisraskustega kliendid elavad peahoones. Hooldekodu territooriumil asub veel kolm maja, kus elavad ööpäevaringset erihooldusteenust saavad kliendid. Toetatud elamise teenust, toetatud töötamise teenust ning igapäevaelu toetamise teenust saavad kliendid elavad eraldi hoonetes. Hooldekodu kompleksi kuulub ka saunamaja ja tegevusmaja. Hooldekodu kasutada on põllumaa, kus kliendid tegelevad tööteraapiaga.

Varasemalt ei ole õiguskantsler hooldekodu kontrollinud.

(2) Kontrollkäigul kontrollis õiguskantsler, täites ühtlasi piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikut alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokollis artiklis 3 sätestatud riigi ennetusametuse funktsiooni, kas hooldekodus on tagatud teenust saavate isikute põhiõigused ja –vabadused.

(3) Kontrollkäigu kestel külastas õiguskantsleri nõunik hooldekodu ruume, vestles hooldekodu juhatajaga, meditsiiniõega ja usalduslikult teenust saavate isikutega. Õiguskantsleri nõunik tutvus pisteliselt teenust saavate isikute toimikutega, dokumendiregistriga, keelatud esemete ja ainete äravõtmise registriga ning eraldamiste registriga.

Kokku tutvus õiguskantsleri nõunik 15 teenust saava isiku toimikutega. Klientide toimikutes puudujääke õiguskantsleri nõunik ei tuvastanud.

Eraldamiste registris ei olnud ühtegi kannet isiku eraldamise kohta. Samuti ei ilmnunud dokumentidest keelatud ainete või esemete äravõtmisega seotud juhtumit.

Õiguskantsleri nõunik küsitles kaheksat teenust saavat isikut. Kaks isikut, keda õiguskantsleri nõunik soovis küsitleda, olid kontaktivõimetud. Õiguskantsleri nõunik valis isikud, kellega vestelda, hooldekodus teenusel viibivate isikute nimekirjast võimalikult erinevate isikute gruppide (sugu, teenus, eeldatav rahvus ja emakeel) esindatuse meetodi alusel.

Hooldekodu tegevuse peale küsitletud isikud kaebusi ei esitanud. Küll aga avaldasid küsitletud muret hooldekodu sulgemise pärast.

(4) Õiguskantsleri seisukoht

(4.1) Hooldekodus teenust saavate isikute teavitamine nende õigustest

Ringkäigul hooldekodus selgus, et peahoone ja tegevushoone infostendidel on teenust saavatele isikutele kättesaadavaks tehtud hooldekodu kodukord (nii eesti kui vene keeles) ja kaebuste menetlemise kord. Samuti on toodud põhjalik ülevaade asutusevälistest kaebevõimalustest ehk teenust saava isiku võimalustest pöörduda asjakohaste asutuste (Sotsiaalkindlustusamet, Terviseamet, õiguskantsler, kohus) poole ning vastavate asutuste kontaktandmed.

Samas puudus peahoonest eraldiseisvates ööpäevaringset erihoolekandeteenust saavate klientide elumajades avalikult kättesaadav informatsioon kodukorra ja ülalmainitud kaebevõimaluste kohta. Eraldiseisvates majades informatsiooni puudumise põhjuseks oli hooldekodu juhataja sõnul asjaolu, et kõik teenust saavad isikud käivad peahoones või tegevushoones, kus neil on soovi korral võimalus oma õigustega infostendidelt tutvuda.

Õiguskantsler leiab, et oluline on teha teenust saavatele isikutele võimalikult hästi kättesaadavaks hooldekodus kehtiv kodukord ning informatsioon kaebemehhanismide ja nende kasutamise korra ja võimaluste kohta. Nimetatud informatsioon tuleb kättesaadavaks teha igale teenust saavale isikule ja olemasolu korral tema seaduslikule esindajale hoolimata sellest, kas teabe saamiseks avaldatakse soovi või mitte.

Tulenevalt eeltoodust **soovitab õiguskantsler Mõisamaa Hooldekodu juhatajal teha kodukord ning informatsioon kaebevõimaluste kohta teenust saavatele isikutele kättesaadavaks ka peahoonest eraldi seisvates klientide elumajades.**

(4.2) Eraldusruumi vastavus nõuetele

Hooldekodus on üks eraldusruum, mis asub peahoones meditsiinikabineti kõrval.

Kontrollimisel selgus, et eraldusruumi sisustus koosneb voodist, mis ei ole seinaga või põrandaga külge kinnitatud.

Nõuded erihoolekandeteenuste osutamise ruumidele, sealhulgas eraldusruumile, on sätestatud sotsiaalministri 30.06.2009. a määruses nr 58 „Tervisekaitse nõuded erihoolekandeteenustele ja eraldusruumile“¹ (edaspidi *määrus*), mille § 7 lg 1 järgi peab ööpäevaringse erihooldusteenuse osutajal olema eraldusruum, mis on turvaline, ohutu, valgustatud, nõuetekohase temperatuuriga ja sisustusega, mis ei võimalda tekitada vigastusi. Sama paragrahvi lõike 3 järgi peab eraldusruumis olema seinaga või põrandaga külge kinnitatud voodi või muu põrandast kõrgemal asuv magamisase. Nende normide koostoimest tuleneb, et eraldusruumis olev voodi peab eraldusruumis olev voodi eraldusruumi paigutatud isikule vigastuste tekitamise vältimiseks olema seinaga või põrandaga külge kinnitatud.

Kuna hooldekodu eraldusruumi voodi polnud seinaga või põrandaga külge kinnitatud, järeldub eeltoodust, et hooldekodu pole eraldusruumi sisustanud nii, et eraldusruumi paigutatud isikule poleks võimalik tekitada vigastusi.

¹ Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/113042011008>.

Seetõttu soovib õiguskantsler Mõisamaa Hooldekodu juhatajal sisustada eraldusruum vastavalt sotsiaalministri 30.06.2009. a määruses nr 58 „Tervisekaitseõuded erihoolekandeteenustele ja eraldusruumile“ eraldusruumile toodud nõuetele.

(5) Hea praktika

(5.1) Teenust saava isiku informeerimine piktogrammide abil

Ringkäigul selgus, et igal hooldekodu kliendil asub voodi juures isiklik päevakava. Teenust saavate isikute jaoks, kellel on raskusi tekstist arusaamisega, on koostöös tegevusjuhendajaga välja töötatud just temale kõige paremini arusaadavad piktogrammide informatsiooniga päeva- ja nädalakava kohta. Piktogrammide asuvad kliendi toas ja on igal ajahetkel talle kättesaadavad.

Teenuse osutaja poolt hooldekodu päeva- ja nädalakava käsitlevate piktogrammide väljatöötamine koostöös kliendiga võimaldab teenust saaval isikul päeva- ja nädalakava sisust paremini aru saada.

Õiguskantsler leiab, et Mõisamaa Hooldekodu väljatöötatud piktogrammide päeva- ja nädalakava kohta on positiivseks näiteks selle kohta, kuidas teenust saavale isikule paremini informatsiooni edastada. Õiguskantsleri hinnangul võiks sama teha kõik erihoolekandeteenuste osutajad.

(5.2) Teenust saavate isikute esinduskogu

Vestlusest hooldekodu juhatajaga selgus, et koostöös kohaliku sotsiaaltöötajaga on 2011. aasta sügisest moodustatud hooldekodu klientide esindus. Esinduse moodustamisest alates on toimunud kaks koosolekut, millel arutasid kliendid koos sotsiaaltöötajaga hooldekodu elukorralduse, ürituste/pidustuste läbiviimise küsimusi. Koosolekul tehtud otsused edastati hooldekodu juhatajale.

Õiguskantsler leiab, et Mõisamaa Hooldekodus moodustatud klientide esinduskogu võimaldab teenust saavatel isikutel aktiivselt osaleda hooldekodu elukorralduse kujundamises ning tagab paremini klientide soovide ja ettepanekute edastamise hooldekodu juhtkonnale. Õiguskantsleri hinnangul võiks sama teha kõik erihoolekandeteenuste osutajad.

(6) Kokkuvõte

Kontrollkäigu tulemusel teeb õiguskantsler isikute põhiõiguste tagamiseks soovitud Mõisamaa Hooldekodu juhatajale. Soovitude täitmise osas teostab õiguskantsler järelkontrolli kuue kuu möödudes soovitude tegemisest.